

Poesia èpica llatina

Codi: 100395
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500243 Estudis clàssics	OB	2	2
2501792 Estudis de Català i de Clàssiques	OB	2	2
2501802 Estudis d'Espanyol i de Clàssiques	OB	2	2
2501856 Estudis de Francès i de Clàssiques	OB	2	2
2501907 Estudis d'Anglès i de Clàssiques	OB	2	2

Professor de contacte

Nom: Joan Carbonell Manils

Correu electrònic: Joan.Carbonell@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Aquesta assignatura forma part de la matèria "Llengua i Literatura Clàssica" i continua l'assignatura del primer semestre que té com a objectiu la traducció de textos de prosa clàssica (Ciceró i Sal·lusti). Igualment es desenvolupa alhora que els estudiants de graus combinats de filologia cursen "Poesia èpica grega" i els del Grau d'Estudis Clàssics, a més, han cursat "Literatura Grega arcaica i clàssica" i cursen "Literatura Llatina d'Època Republicana". Aquestes simultaneïtats i seqüències fan que la part teòrica corresponent a les característiques generals del gènere èpic i als orígens de l'èpica llatina es doni per sabuda, tret de les especificitats pròpies de l'èpica virgiliana, que seran motiu de l'explicació oportuna.

Objectius

Els objectius concrets a aconseguir per part de l'estudiant, que concreten i desglossen les competències específiques, formulats en termes de capacitats són els que segueixen. L'estudiant, en acabar el semestre, haurà de ser capaç de:

- Aplicar les tècniques que permeten la comprensió ràpida del text llatí amb ajut del diccionari.
- Demostrar la comprensió d'un text llatí sense usar el diccionari, a partir de preguntes guia.
- Traduir un text de L'Eneida d'entre 20 i 25 versos en 1.30h.
- Respondre qüestions gramaticals, de mètrica i d'estilística referides a un fragment de L'Eneida.
- Respondre qüestions sobre l'estructura i l'argument de L'Eneida de Virgili.
- Relacionar el contingut d'un text llatí de L'Eneida de Virgili amb aspectes de la seva tradició posterior.

Competències

Estudis clàssics

- Aplicar els coneixements gramaticals adquirits a l'anàlisi i la comprensió dels textos grecs i llatins.

- Identificar el fet literari clàssic i la seva transmissió.
- Interpretar textos llatins i grecs, escrits en prosa i en vers, aplicant el mètode filològic.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Estudis de Català i de Clàssiques

- Aplicar els coneixements gramaticals adquirits a l'anàlisi i la comprensió dels textos grecs i llatins.
- Identificar el fet literari clàssic i la seva transmissió.
- Interpretar textos llatins i grecs, escrits en prosa i en vers, aplicant el mètode filològic.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Estudis d'Espanyol i de Clàssiques

- Aplicar els coneixements gramaticals adquirits a l'anàlisi i la comprensió dels textos grecs i llatins.
- Identificar el fet literari clàssic i la seva transmissió.
- Interpretar textos llatins i grecs, escrits en prosa i en vers, aplicant el mètode filològic.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Estudis de Francès i de Clàssiques

- Aplicar els coneixements gramaticals adquirits a l'anàlisi i la comprensió dels textos grecs i llatins.
- Identificar el fet literari clàssic i la seva transmissió.
- Interpretar textos llatins i grecs, escrits en prosa i en vers, aplicant el mètode filològic.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Estudis d'Anglès i de Clàssiques

- Aplicar els coneixements gramaticals adquirits a l'anàlisi i la comprensió dels textos grecs i llatins.
- Identificar el fet literari clàssic i la seva transmissió.
- Interpretar textos llatins i grecs, escrits en prosa i en vers, aplicant el mètode filològic.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir tècniques ràpides de comprensió basades en la semàntica (arrels, formacions derivades i compostes).
2. Aplicar l'anàlisi morfosintàctica a la lectura de textos llatins, identificant, si escau, les característiques pròpies del gènere literari o de la variant lingüística corresponents.
3. Contextualitzar en el seu marc cultural el gènere corresponent, la seva gènesi i la seva evolució.
4. Elaborar un comentari gramatical, mètric i de realia d'un text llatí del gènere corresponent.
5. Explicar el context, les obres (personatges, tòpics) i la tradició posterior dels autors i els gèneres estudiats.
6. Organitzar el temps i els propis recursos per a la feina: dissenyar plans establint prioritats d'objectius, calendaris i compromisos d'actuació.
7. Organitzar el temps i els propis recursos per al treball: dissenyar plans amb establiment de prioritats d'objectius, calendaris i compromisos d'actuació.
8. Organitzar i redactar textos de forma clara, correcta i adequada.

9. Organitzar i redactar textos de manera clara, correcta i adequada.

Continguts

I. La literatura de l'època d'August. Context històric, polític i social.

Lectura aconsellada:

Bieler, L., "La época de Augusto", en Id., Historia de la literatura romana, ed. Gredos, Madrid, 1972, pp. 175 - 185.

II. Virgili. Dades biogràfiques i obra.

Lectures obligatòries:

Epitafi de Virgili.

Crema de l'Eneida. Lectura de Plini, nat. 7,114 i de Donat, Vita 37-38.

III. L'Eneida, poema de Roma.

Objectius de l'obra.

Estructura de l'obra.

Personatges principals. Dido-Eneas-Turn.

Lectura aconsellada:

Fdez. Corte, J. C., "La Eneida", en Codoñer, C. (ed.), Historia de la literatura latina, Ed. Cátedra, Madrid, 1997, pp. 177- 190.

IV. Antologia de textos per traduir.

Aen. 1, 1-33. Invocació a la Musa.

Aen. 1, 748-756 - 2, 1-13. Eneas comença el relat de la destrucció de Troia.

Aen. 2, 199-249. Prodigis contra Laoconte. Entrada del cavall a la ciutat.

Aen. 3, 306-355. Eneas troba Andròmaca i Helen a l'Epir.

Aen. 4, 1-30. Dido, enamorada.

Aen. 4, 160-172. Encontre de Dido i Eneas a la cova.

Aen. 4, 296-360. Eneas decideix marxar. Còlera i impotència de Dido.

Aen. 4, 642-690. Suïcidi de Dido.

Aen. 6, 268-273. Entrada a l'Avern.

Aen. 6, 294-304. L'Aqueront. Caront.

Aen. 6, 450-473. Eneas troba Dido a l'Avern.

Aen. 6, 847-853. Missió dels romans.

Aen. 6, 860-886. Marcel.

Aen. 8, 558-584. El rei Evandre s'acomiada del seu fill Pal·lant.

Aen. 8, 608-616. Venus lliura l'escut a Eneas.

Aen. 9, 176-245; 314-341; 416-449; 473-502. Episodi de Nis i Euríal.

Aen. 10, 474-505. Mort de Pal·lant.

Aen. 12, 919-952. Mort de Turn.

V. Morfosintaxi.

Morfosintaxi dels casos i de les formes verbals.

S'entén que l'estudiant ja ha assimilat la morfologia nominal i verbal avançades a les assignatures Gramàtica llatina i Textos llatins de primer curs i a Prosa llatina clàssica de segon. S'insistirà només en aquelles peculiaritats pròpies de la llengua poètica, en general, i de la poesia de Virgili, en particular:

arcaïsmes morfològics

flexió dels noms grecs

presència i funció del vocatiu
acusatiu de relació
datiu complement de verbs amb preverbi
ús freqüent de la primera i segona persones verbals
ús del futur
ús de les formes de supí en -um / -u com a complements de verbs i adjectius.
anàstrofe de la preposició

Sintaxi de l'oració.

S'entén que l'estudiant ha assimilat la sintaxi oracional bàsica a les assignatures Gramàtica llatina i Textos llatins de primer curs i a Prosa llatina clàssica de segon. S'insistirà només en aquelles particularitats pròpies de la llengua poètica i de la poesia de Virgili.

VI. Nocions sobre estilística aplicada a L'Eneida

Ordre dels mots i concordances.
Seqüències mètriques.
Seqüències vocàliques.
Figures retòriques (hipàl·lage; metonímia; sinècdoke; al·literació; anàfora; quiasme; braquilogia; el·lipsi; hipèrbaton; hipèrbole; hendíadis; lítotes; tmesis; abusio)

VII. Nocions sobre la mètrica de l'hexàmetre.

Quantitat vocàlica i quantitat sil·làbica. Regles bàsiques de la quantitat vocàlica i de la quantitat sil·làbica.
Mètrica dactílica.
Fenòmens prosòdics: sinalefa, afèresis, hiatus, sinèresi.
Cesures: triemímeres, pentemímeres, trocaica, heptemímeres, dièresi bucòlica. Ús simple i combinat (triple A, triple B).
Clàusules (3+2 / 2+3).

Lectura obligatòria:

Ceccarelli, L., Prosodia y métrica del latín clásico, ed. Universidad de Sevilla, Sevilla 1999, pp. 51 - 58

VIII. La recepció i la tradició de L'Eneida.

Lectures obligatòries:

Calvino, I., "Por qué leer los clásicos", en Id. Por qué leer los clásicos. Ed. Tusquets editores, Barcelona, 19972, pp. 13-20.

Eliot, T. S., "Què és un clàssic", en Id., Sobre poetes i poesia, Ed. Columna, Barcelona, 1999, pp.61-81.

Lectures aconsellades:

Eliot, T. S., "Virgili i el món cristià", en Id., Sobre poetes i poesia, Ed. Columna, Barcelona, 1999, pp. 141-153.

Dante, Commedia. Inferno, 1, 67-87; 4, 100-2.

Mann, Th. Mort a Venècia, Ed. Proa, Barcelona, 1999.

Sainte-Beuve, Ch.-A., Qué és un clásico, Ed. Casimiro, Madrid, 2011.

Metodologia

Les classes presencials seran eminentment pràctiques. El professor dedicarà temps a:

Llegir, traduir i comentar la selecció de textos proposada.

Proporcionar als estudiants mecanismes que els permetin augmentar progressivament el volum de text traduït.

Llegir i comprendre textos a vista sense l'ús del diccionari.

Corregir els textos traduïts diàriament pels estudiants i per les estudiants, individualment o en grup.

Comentar el contingut lingüístic, literari i sociocultural dels textos traduïts, amb èmfasi singular als aspectes relatius a la seva tradició posterior.

Explicar els continguts gramaticals, mètrics i estilístics en funció del text.

Explicar continguts de realia que ajudin a contextualitzar el text.

L'estudiant s'haurà de responsabilitzar de dur diàriament el text proposat per a la traducció i el comentari.

Els estudiants i les estudiants hauran d'usar un diccionari universitari llatí-català/castellà; no els serà permès usar un diccionari escolar.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Explicació de continguts teòrics	6	0,24	3, 5
Pràctica de la traducció i comentari dels textos	35	1,4	1, 2
Pràctica de tècniques de comprensió ràpida	4	0,16	1
Tipus: Supervisades			
Exercicis de lectura i de morfosintaxi	7	0,28	2, 4
Exercicis de mètrica i de traducció	8	0,32	4
Tipus: Autònomes			
Estudi de lèxic i gramàtica	15	0,6	6
Lectura de L'Eneida en traducció i de les lectures complementàries	15	0,6	3, 5, 9
Treball personal diari de traducció i aplicació de coneixements morfosintàctics	45	1,8	6, 9

Avaluació

L'avaluació de l'estudiant es farà a partir de la recollida de les evidències següents:

Resolució personal d'exercicis. Regularment, l'estudiant haurà de resoldre per escrit exercicis breus o de respondre qüestions, en què demostrï la comprensió i aplicació dels continguts explicats a les classes presencials. Eventualment aquests exercicis es podran fer a l'aula sense avís previ, en començar o acabar la sessió.

Traducció i comentari gramatical d'un text vist a classe. En acabar el període de docència presencial, l'estudiant haurà de lliurar una traducció i un comentari d'un text fet a classe, que li serà assignat pel professor, com a mínim una setmana abans del lliurament. Control de lectura de L'Eneida de Virgili. Traducció d'un text (entre 20 i 25 versos) de Virgili no treballat a classe, amb resolució de preguntes morfosintàctiques, estilístiques i mètriques. Assistència i participació activa a les sessions presencials i eventualment al fòrum de discussió i a altres activitats programades fora de la UAB. Si el professor té dues o més evidències singulars de l'estudiant (exercicis, control d'assistència i/o proves), aquest no podrà ser qualificat com a "no avaluable". En conseqüència, tot / tota estudiant que hagi presentat tres o més evidències serà qualificat en l'escala de suspens fins a excel·lent (MH), d'acord amb els percentatges suara esmentats.

Tanmateix, per estar en condicions de superar l'assignatura (aprobat -MH), l'estudiant, com a mínim, haurà d'haver realitzat:

La prova final de traducció d'un text no vist de Virgili i haver obtingut una qualificació ≥ 4 .

Com a mínim, un 75% dels exercicis periòdics. El control de lectura d'una part de L'Eneida. En cas que la suma de la ponderació de les qualificacions fos ≥ 5 , però no s'acomplís algun dels tres requisits esmentats anteriorment, l'estudiant serà qualificat amb un 4,5 (suspès). Les proves d'avaluació seran:

Control de lectura dels llibres I - VI de L'Eneida. Dv. 16-03-2018

Control de lectura dels llibres VII - XII de L'Eneida. Dv. 11-05-2018

Prova de traducció d'un text no vist de Virgili. Dv. 08-06-2018

En cas que un estudiant o una estudiant no pugui assistir a una prova parcial o a la prova final de reavaluació el dia fixat no tindrà oportunitat de repetir l'examen, si no és que el professor ho considera oportú a la vista de la documentació acreditativa del motiu de l'absència.

En la prova de reavaluació, que serà programada per l'Equip de Deganat de la Facultat, els estudiants i les estudiants només podran recuperar la part corresponent a l'exercici final de traducció d'un text no vist de Virgili (55%).

El lliurament dels exercicis periòdics seguirà **aproximadament** el calendari següent (depenent de les eventualitats que es puguin produir durant el curs):

Exercici núm. 1 Dv. 02-03-2018

Exercici núm. 2 Dc. 21-03-2018

Exercici núm. 3 Dv. 27-04-2018

Exercici núm. 4 Dv. 25-05-2018

Traducció i comentari d'un text vist a classe Dc. 13-06-2018

L'estudiant podrà revisar tots els exercicis periòdics, els exàmens parcials finals i els treballs a classe i/o en les hores de tutoria de l'assignatura. Per a la revisió de la qualificació final provisional i la de la prova de reavaluació es fixarà un dia que serà anunciat en l'acta. **Els estudiants tenen l'obligació de consultar l'acta de qualificació de l'assignatura abans del seu tancament** per assegurar que no hi ha hagut cap error en el traspàs de notes per part del professor.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència comprovada a partir d'un control periòdic de firmes	2%	0,5	0,02	6, 7
Intervenció a les sessions presencials i eventualment al fòrum de discussió i a activitats externes	3%	2	0,08	1, 2
Lectura de L'Eneida.	15%	3	0,12	3, 5
Resolució individual periòdica d'exercicis breus	15%	5	0,2	1, 2, 9
Traducció d'un text no vist de Virgili (20 a 25 línies)	55%	1,5	0,06	1, 2, 4, 8, 9
Traducció i comentari d'un text vist de Virgili.	10%	3	0,12	2, 4, 6, 7, 8, 9

Bibliografia

1. Edicions de L'Eneida.

G. B. Conte (ed.). Ed. Teubner, Berloni et Novi Eboraci 2009.
J. Perret (ed.), 3 vols. Ed. Les belles lettres, Paris 1981-1987.
R. A. B. Mynors (ed.). Ed. Oxford Classical Texts, Oxford 1969
Miquel Dolç (ed.). Ed. Fundació Bernat Metge, Barcelona 1972 - 1975 .
H. Goelzer (ed.), 2 vols. Ed. Les belles lettres, Paris 1925 (196411).
L. Rivero et al. (eds.), 4 vols. CSIC, Madrid 2009-2011.

2. Manuals de sintaxi llatina:

Descriptiva:

Valentí, E., Sintaxi llatina. Ed. Curial, Barcelona, 1979 [revisada per P. L. Cano]
Ernout, A. - Thomas, F., Syntaxe Latine. Ed. Klincksieck, Paris, 19532.
Lavency, M., Vsus. Grammaire latine. Ed. Duculot, Paris, 1985; 19972.

Estructural:

Rubio, L., Nueva sintaxis latina simplificada, Ediciones Clásicas, Madrid, 1995.

Funcional:

Pinkster, H., Sintaxis y semántica del latín, Ed. Gredos, Madrid, 1995.

3. Manuals de morfologia llatina:

Monteil, P., Elementos de fonética y morfología del latín. Ed. Universidad de Sevilla, Sevilla 1992.
Ernout, A., Morphologie Historique du Latin. Ed. Klincksieck, Paris (ed. diverses).

4. Manuals de literatura llatina:

Albrecht, M. von, "Virgilio", en Id., Historia de la literatura romana: desde Andronico hasta Boecio, 2 vols. Ed. Herder, Barcelona, 1997-1999, vol. I (1997), pp. 622 - 661.
Bieler, L., "La época de Augusto" i "Virgilio", en Id., Historia de la literatura romana. Ed. Gredos, Madrid, 1972, pp. 175 - 185; 185- 212.
Deryck Williams, R., "La Eneida", en Kenney, E. J. - Clausen, W. v., Historia de la literatura clásica. Literatura latina. Ed. Gredos, Madrid, 1989, pp. 372 - 410.
Fdez. Corte, J. C., "La Eneida", en Codoñer, C. (ed.), Historia de la literatura latina. Ed. Càtedra, Madrid, 1997, pp. 177- 190.
Lana, I. -Maltese, E. V., Storia della civiltà letteraria greca e latina (3 vols.). Vol. II. Dall'ellenismo all'età di Traiano. Ed. UTET, Torino 1998, pp. 675 - 689.

5. Manuals de mètrica llatina:

Ceccarelli, L., Prosodia y métrica del latín clásico. Ed. Universidad de Sevilla, Sevilla 1999.
Nougaret, L., Traité de métrique latine. Ed. Klincksieck, Paris 19764.

6. Diccionaris bilingües.

Seva, A. (dir.), Diccionari llatí-català. Ed. Enciclopèdia Catalana.
Gaffiot, F., Dictionnaire illustré latin-français. Ed. Hachette.
Glare, P. G. W., Oxford Latin Dictionary. Clarendon Press.

7. Diccionaris específics.

Ernout, A.; Meillet, A., Dictionnaire étymologique de la langue latine, Paris 1967.
Quicherat, L., Thesaurus Poeticus Linguae Latinae, Hildesheim 1967 (ed. altera).

8. Tradició

Comparetti, D. Virgilio nel Medioevo. Ed. La Nuova Italia Editrice, Firenze, 1981 (=19432).
Lectures médiévales de Virgile. Ed. École Française de Rome, Roma, 1985.
Ziolkowski, J. M., Virgil and the Moderns. Ed. Princeton University Press, Princeton (N. J.), 1993.
Ziolkowski, J. M.; Putnam, M. C.J. (eds.), The Virgilian Tradition. Ed. Yale University Press. New Haven & London, 2008.

9. Traduccions de L'Eneida de Virgili.

Al català:

Traducció de Joan Bellés . Ed. Empúries. Barcelona 2002.
Traducció poètica de Miquel Dolç. Ed. Alpha. Barcelona 1958.
Traducció Miquel Dolç, 4 vols. Ed. Fundació Bernat Metge. Barcelona, 1972-78.
Traducció de Llorenç Riber, Ed. Catalana. Barcelona, 1917-18.

Al castellà:

Traducción, estudio preliminar, bibliografía y notas de Dulce Estefanía Álvarez, Ed. PPU. Barcelona, 1988.